

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 105:9

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Drs D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herk, Ermelo; A. Janse, Biggelerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Tzum; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijcknaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijcknaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; D. Stroot, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenbo, Harkstede; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Onze houding tegenover de „adiaphora”. — Uit de Schrift: Saevis tranquillis in undis. Matth. 11:25 a.) — Kerkelijk Leven: „Moet dat nu zóó?” (IV). Een opmerking van Dr L. v. d. Zanden, en van „De Heraut”. Over de „Algemeene Genade”. II. Onder de „vrijheid” en de „opvoeding tot zelfbewustheid” van de nat.-socialisten. — Even parkeer: Ho, Levi! — Lit. en Kunst: Drijftand. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Het Deutsche Nat.-socialisme. XII. — Zielkunde: De Philosophie bij het Creatianisme. I. — Het Boek v. d. Week: De greektrant van de domine's in de kerken der Afscheiding in de jaren 1834—1869. — Stemmen uit onze Kerken. — Persschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Onze houding tegenover de „adiaphora”.

Uit de gereformeerde ethiek is bekend de kwestie van de z.g. „adiaphora”, of: „middelmattige dingen”. We kunnen onze lezers het gemakkelijkst laten verstaan, wat daarmee bedoeld wordt, als wij hen wijzen op Geesink, Geref. Ethiek. Deze komt aan, dat onder het woord in den loop der eeuwen zeer verschillende dingen verstaan zijn, en herinnert eraan, dat de term letterlijk beteekent: „wat geen verschil of onderscheid maakt”, „wat alzo op zichzelf noch goed, noch slecht is, in onze taal: middelmattige dingen” (II, 195). Later is er vaak deze beteekenis aan gehecht, dat „adiaphora” die dingen zijn, waarover men, in een bepaalde situatie met haar eigenaardige ontwikkelingen, geen uitdrukkelijk gebod van God had, of kon aanvoeren; en waarin dus de een den ander vrij laten moest, bij gebrek aan een algemeen erkende bepaling van den wil van God in die en die gecompliceerde situatie.

Er zijn over de kwestie der „adiaphora” heel wat vragen opgeworpen. We denken er niet aan, ze hier ook maar te noemen. Genoeg zij, dat het woord zelf o.i. verwerpelijk is, omdat in elke konkrete situatie alles er steeds op aan komt — bij God.

De oude stoa heeft met de popularisatie van dezen term dan ook heusich geen dienst gedaan aan de wereld; „t,adiaphoron”, „t,indifferentie”, toch is feitelijk onbekend bij God; dat men dadelijk in de moeilijke komt, als het erop aan komt, de „adiaphora” te omschrijven, bewijst wel het feit, dat sommige stoïcijnen ook het leven zelf ertoe rekenden; waarom ze dan ook den zelfmoord (de zelfdooding) geoorloofd achtten.

Voor vele mensen evenwel is het in de praktijk een groote moeilijkheid, hoe zij hebben te handelen, juist in die gevallen, waarin geen algemeen geldend voorschrift als vertolking van den wil van God aanwezig is. Mag de één den ander daarin binden? Hoe ver gaat het met den eisch, dat de sterkere met den zwakkere rekenen zal? Hebben we zelf geen licht, hoe ver mogen we dan gaan? En voorts zijn er natuurlijk de praktische kwesties van sabbathsviering, huwelijksleven, genotmiddelen, lectuur, levenstoon, en wat dies meer zij.

Juist omdat in veel van de door deze woorden aangeduide kwesties met hun complicatie inderdaad elk duidelijk bindend voorschrift, in letters uitgedrukt, ontbreekt, zal men hier, nog eerder misschien dan in andere gevallen, zich herinneren, dat hier wel niet alles, maar dan toch wel het allerbeste, waar het op aan komt is: de algemeene houding, de gesteldheid van het hart.

We kunnen — bewust van een het geheugen misschien helpende woordspeling ons bedienende — de tweeërlei houding misschien het duidelijkst aangeven, als we spreken van de houding van het „profiteeren”, en de andere van het „profiteeren”.

De valsche houding is die van hem, welke „profiteeren” wil van het feit, dat er in een bepaald geval van zijn leven een adiaphoron is, dat men hem dus „niets maken kan”. De goede houding evenwel is die van dengene, die wil komen tot het „profiteeren” tegen de adiaphora; hij wil het licht der wet Gods opvangen, het verder laten doordringen, dan hij het tot nu toe heeft zien komen, hij met zijn gebrekkige oogen, en wil zoo dus feitelijk af komen van de kwelend geworden zwartigheid, die in het feit zelf gelegen is, dat hij niet weet, wat Gods wil nu eigenlijk precies is.

Laat ons dit verduidelijken door een voorbeeld uit de geschiedenis.

Daar is vooreerst het „profiteeren van de adiaphora”.

Wanneer Micha in het Oude Verbond aan het volk als voor den geheelen verbondskring geldenden huisregel voorhoudt, dat in het verbond der genade alle dingen onder het geweld en onder den hoogdruk van een rechtsgeding komen te staan, dan vindt deze zijne oudtestamentische proclamatie der verbonds-ordenen in het Nieuwe Verbond haar echo en vervulling.

Christus zelf is het daarom dan ook, die in den eersten wordingstijd der christelijke gemeente en gemeenschap, door Zijn zeven brieven, op Patmos gedictieerd aan zijn gevangene, aan Johannes, en geadresseerd aan de zeven kerken van Azië, en dus ook aan Thyatire, den strakken ernst van deze rechtsgedingen Gods met woord en daad aan de gemeenten inscherpt. Zonder dit besef kan de groeiende gemeenschap van den nieuwen dag niet tot Christelijken wasdom komen.

In Thyatire bleek dit wel bijzonder duidelijk. Reeds lang was er oneenigheid in de gemeente. Op de op gezette tijden weerkorende publieke feesten ter eere van de gilden toch was het gewoonte, dat bij den plechtigen maaltijd, die steeds op het feestprogramma als een der hoofdnummers prijkte, vleesch gegeten werd, dat eerst, ter eere van den hoogtijdag van het gilde, als offer had gediend in den afgodstempel. En des avonds, bij het tuifteest, had de wijn en het rumoer de menschen verhit; een vaak maar al te vrij verkeer tusschen de mannen en vrouwen van het gilde, of tusschen jongens en meisjes, verleide deze dan dikwijls tot hetgeen niet oirbaar was. Eerst waren die gilden heelemaal heidensch geweest; maar sedert er christenen onder de leden gekomen waren, was er over deze dingen bezwaar gerezen, in de vakorganisaties zelf, maar vooral onder de gemeenteleden. Een deel van hen had er bezwaar tegen, op het gilde-jaarfeest vleesch te eten, dat aan de heidenpriesters voor een offerdoel was afgestaan geweest. Bovendien maakten zij als leden van de kerk en van het gilde er bezwaar tegen, het bijwonen van die al te ongebonden avondfeesten aan zich zelf, of aan hun kinderen toe te staan. Die „spijs” leek hun niet goed, zulk „leven” evenmin.

Een ander deel van de gemeente echter vond, dat zulke bezwaarden spelbrekers waren in de organisatie, en wat al te „preciese” broeders in de „kerk”. De organisatie was toch neutraal? Men moest toch weten te onderscheiden tusschen vakbelangen en kerkbelangen? Men moest in de kerk wat „rekkelijker worden”; de dingen waren zoo erg niet. Want, wat die „spijs” aangaat: een afgod beteekende toch niets. Men kon heel dien afgodsrupslop wel losdenken van dat overigens doorgewone vleesch. En wat dat vrije „leven” betreft: christenmenschen moesten niet alle banden met de volksgenooten doorsnijden, en met de vakgenooten ook niet. De christenen „stonden” immers

„in de vrijheid, waarmee zij waren vrijgemaakt”.

Tot overmaat van ramp kwam toen de secte der Nicolaïeten het twistvuur opstoken door zeer veel theoretisch geredeneer. Uit berichten van tijdgenooten krijgen we den indruk, dat haar voorganger, Nicolaus, zelf wel ingetogen leefde, en zijn dochters eveneens. Alleen maar: hij wilde „ruimte” zien „gelaten” voor anderen, die wat anders over de dingen dachten. Toen stelde hij de leus op van: de adiaphorie van „spijs” en „leven”. Dat wil zeggen: allerlei kwesties van „spijs”, ook dus de kwestie van dat eten van aan de afgoden geofferd vleesch, en eveneens al zulke vragen betreffende het „leven” of de „leefwijze”, moest men rekenen tot de z.g. adiaphora. Wij vertalen tegenwoordig — men weet het — dat vreemde woord vaak met den vakterm: „middelmattige dingen”. We bedoelen dan daarmee: zulke kwesties, waarover geen uitdrukkelijk gebod, geen bepaalde uitspraak te vinden is in de Schrift, waarin dus, bij gebrek aan bindende bepalingen, de een den ander vrij moet laten.

Nu hadden velen maar al te gretig van dit „ruime” standpunt gebruik gemaakt. Zij waren wel blij met die theorie, die aan hun reeds bestaande praktijk achteraf een principieele theorie als onderbouw schonen te kunnen verleenen. Scherper gezegd: ze gingen profiteeren van het feit, dat er van die middelmattige dingen waren. Wie kon hun wat doen? Welke kerkeraad kon hen hinderen, als zij den „vrijheids”cirkel zoo breed trokken als zij wilden? Er was toch immers geen bindend voorschrift? En dit profiteeren van het bestaan der adiaphora ging straks zoóver, dat straks in Thyatire een vrouw opstond die publiek, zooal niet onder goedkeuring, dan toch onder toelating van de leiding der gemeente, de theorie van Nicolaus propageerde en verdedigde, en de praktijk zoover dreef, dat haar volgelingen vrij bij de heidensche offermaaltijden mee aanzaten en in seksuele ongebondenheid zich te buiten gingen, ook met — haar zelf.

Dit verloop der dingen in Thyatire moet ons tot waarschuwing zijn. Wanneer iemand in een bepaald geval niet weet, wat de wil des Heeren is, dan moet hij daarvan geen „partij trekken”, maar trachten, dieper in te dringen in de rechte uitlegging van 's Heeren wet en woord. Hij moet zich niet brutaal en ruw tegenover hen stellen, die manen tot voorzichtigheid, want niet tegen voorzichtigheid, maar alleen tegen onjuiste wetsuitlegging mag men strijden. Wie op de kwestie van de richtige wetsuitlegging zelf niet ingaat, of — „vele vonden zoekt” om een theorie pasklaar te maken voor een te voren begeerde loshandige praktijk, wie dus eigen gril en lust achteraf tracht te dekken met een vroomklinkende theorie, die heeft daarin bewezen, dat hij niet voor de wet des Heeren beeft, maar onvoorzichtig leeft, profiteert van de adiaphora, en een aanslag pleegt op de heiligheid van het verbond, dat immers het klimaat meebrengt van 's Heeren rechtsgedingen. In elke rechtszaal komt onherroepelijk de corruptie binnen, wanneer partij of advocaat of rechter een „handig” gebruik maakt van de onzekerheid der wetsuitlegging op een bepaald punt. Wie even denkt aan het rechtskarakter van het verbond des Heeren met Zijn volk, zal nu verstaan, waarom ook in de verbondsgemeenschap corruptie intreedt bij het profiteeren van de aanwezigheid der adiaphora. Al weet men niet precies, wat God zegt, het is de eerste vraag, wat Hij denkt, of wil. Dien wil bagatelliseeren, zoodra men de „kans” er voor krijgt bij het ontbreken van een woord, dat is letterknechterij, en erger: het is het verbond met God verkeeren in een con-